

Joan Coromines i el País Valencià (I)

José Enrique Gargallo Gil
Universitat de Barcelona

José Meseguer-Carbó
Universitat de Barcelona

Transcorreguts 20 anys de la mort de Joan Coromines, aquesta garbera de treballs sobre la vida i l'obra del gran filòleg barceloní relacionades amb el País Valencià demostra que la seua “ardida piràmide” (com a ell li agradava de dir-ne), obra i vida indestriables, encara presenta aspectes dignes d'estudi, més concretament en un àmbit del domini lingüístic com és el dels germans de llengua valencians, que a Coromines li resultava especialment dilecte.

Aquest número monogràfic sobre “Joan Coromines i el País Valencià” aplega mitja dotzena de treballs sobre “una de les grans figures de la cultura humanística de l'Europa del segle XX,” com se'l considera en el primer dels treballs, i hauria de contribuir a la potenciació i valoració públiques del valencià, tot obrint noves línies d'investigació sobre la polièdrica figura del savi català i el seu univers filològic.

El filòleg Coromines, la seua professió d'amor per la paraula, la seua estima per la llengua i la terra dellà del Sénia, són l'objecte del primer treball, de Vicent Pitarch: “Seduït pel País Valencià, amb compromís i esperança,” que deixa pas a un altre en què es perfila la mirada sobre la gent i el país del sud a través de la relació epistolar amb dos prohoms valencians: “Els epistolaris de Joan Coromines amb Joan Fuster i Manuel Sanchis Guarner,” a càrrec de Joan Ferrer, Josep Ferrer i Joan Pujadas, representants de la Fundació Pere Coromines.

Segueix el treball de Joan Veny, un altre enamorat de la paraula, “Sobre algunes interferències lèxiques en valencià,” en què, amb mètode i saviesa, explica la plasmació geolingüística del contacte històric amb els àmbits veïns aragonés, manxec i murcià: més concretament, a propòsit de *retama* ‘Spartium junceum’ i *raspa* ‘brisa’, que, procedents del castellà de Múrcia i la Manxa, en un cas, i de l'aragonés tardà, en l'altre, se sobreposen als mots catalans *ginesta* i *brisa*; sempre, amb la referència de fons del DECat de Coromines, amb el qual es mostra ponderadament crític.

També sobre aspectes lèxics confrontats amb aquesta obra corominiana, però relatius a diversos reculls lexicogràfics, versa l'aportació de Lluís Gimeno: “Sobre lèxic botànic i diccionaris històrics.” Aquest estudiós castellanenc aporta un seguit de denominacions botàniques que en la majoria dels casos venen a completar o a puntualitzar l'aportació del DECat.

Una altra de les grans obres de Coromines, l'*Onomasticon Cataloniae*, és el marc de referència per a Brauli Montoya, que examina les vicissituds històriques de quatre noms de lloc del sud del domini lingüístic en el seu treball: “Esla, Noetla, Nompot i Vinalapó, quatre topònims valencians meridionals que s'han transformat modernament, en l'*Onomasticon* de Coromines.” L'autor presenta els motius que al·lega Coromines per justificar els canvis lingüístics, els situa cronològicament i, en el cas del canvi *Vinalapó* > *Vinalopó*, aporta una proposta etimològica que considera més viable.

També de caire toponímic és el treball que clou aquest monogràfic: una minuciosa arplega de la “Toponímia del Baix Maestrat en l'*Onomasticon Cataloniae*,” a càrrec de Joan Anton Verge, que ordena per municipis d'aquesta comarca septentrional del país un bé de Déu d'informacions sobre etimologies dels topònims majors del Maestrat i d'alguns altres dels vora sis centenars de topònims que Joan Coromines va recollir entre

Rossell i Atzeneta del 12 de maig al 17 de juny de 1961.

Tot plegat, mitja dotzena de contribucions que testimonien l'indubtable aprofitament que, vint anys després, encara es pot fer de l'ardida piràmide corominiana i, més concretament ací, del seu llegat etimològic i filològic sobre la terra i la llengua entre el Sénia i el Segura. Aquest volum monogràfic sobre “Joan Coromines i el País Valencià” ha de tenir continuïtat en una segona remesa, que esperem amb candeletes.